

Dosarul nr. 2ra-989/20

Prima instanță - (Judecătoria Orhei, sediul Rezina) I. Negreanu

Instanța de apel - (Curtea de Apel Chișinău) M. Guzun, G. Dașchevici, V. Clima

DECIZIE

8 iulie 2020

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Iurie Bejenaru
Nicolae Craiu
Dumitru Mardari

examinând recursul declarat de avocatul Stela Lefter în numele și interesele
lui Chiril Boțu,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Iulia
Ciobanu împotriva Chiril Boțu cu privire la recunoașterea dreptului de
coproprietate și rectificarea înscrierii în Registrul bunurilor imobile,
împotriva deciziei din 19 februarie 2020 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă :

La 16 noiembrie 2015 Iulia Ciobanu s-a adresat cu cerere de chemare în
judecată împotriva lui Chiril Boțu, solicitând, conform cererii de concretizare a
acțiunii (vol. I, f.d. 153-154), recunoașterea dreptului de coproprietate asupra a ½
cotă-parte din bunurile imobile dobândite în timpul concubinajului cu Chiril Boțu,
și anume: terenul pentru construcții cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0.1536
ha, casa de locuit individuală cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 129.9 m.p.,
construcția accesorie cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 44.3 m.p., construcția
accesorie cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 15.7 m.p., situate în xxxxx și
rectificarea înscrierii în Registrul bunurilor imobile, prin care să fie înregistrat
dreptul de coproprietate al ei asupra ½ cotă-parte din bunurile imobile menționate.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că împreună cu pârâtul au
conviețuit în concubinaj în perioada decembrie 1978 - 1997.

Anterior concubinajului, pârâtul locuia la părinții lui, în s. Răspopeni, r-nul
Șoldănești. Deoarece locuiau la părinții reclamantei și nu aveau casa lor comună,
în anul 1986 au cumpărat de la Victor Otroc o casă, un sarai și un beci, în xxxxx.

În contractul de vânzare-cumpărare a imobilelor, ca cumpărător a fost indicat doar concubinul său Chiril Boțu, întrucât în perioada respectivă nu se prevedea înscrierea în contract ca cumpărător a două persoane.

Casa cumpărată a fost demolată, iar pe teren au construit o casă nouă, care a fost finisată în anul 1987.

Conform Registrului de evidență a gospodăriilor populației nr. 11 contul 955, reclamanta și pârâtul dispuneau de casă de locuit cu teren aferent 0.15 ha, iar din 25 iunie 1986 și-a perfectat viza de reședință în xxxxx.

Începând cu anul 1997, relațiile de concubinaj au încetat, ea plecând peste hotarele țării, unde muncea la negru pentru a-și întreține existența.

În noiembrie 2012 a aflat că a fost radiată din registrul gospodăriilor la 18 mai 2007, la cererea lui Chiril Boțu.

Conform certificatului eliberat de OCT Rezina, la 26 octombrie 2015, terenul cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0.1536 ha, casa de locuit individuală cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 129.9 m.p., construcția accesorie cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 44.3 m.p., construcția accesorie cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 15.7 m.p., situate în xxxxx, au fost înregistrate cu drept de proprietate exclusivă după Chiril Boțu, în temeiul extrasului din Registrul de evidență a gospodăriilor nr. 937 din 5 iulie 2002.

Conform acestui extras și înscrierii în Registrul de evidență a gospodăriilor nr. 11 pagina 155 contul personal 963, pe lotul de lângă casă cu nr. cadastral xxxxx, construcțiile capitale aparțin proprietarului Boțu Chiril.

Reclamanta consideră că acest extras contravine certificatului nr. 1344 din 3 decembrie 2012, eliberat de primarul com. Țareuca, r-nul Rezina, conform cărui, reclamanta a fost înscrisă în Registrul de evidență a gospodăriilor nr. 11 cont 955 până la 18 mai 2007.

Prin urmare, în anul 2002 era înscrisă în Registrul de evidență a gospodăriilor și urma să fie inclusă în extrasul din Registrul de evidență a gospodăriilor nr. 937 din 5 iulie 2002, care a servit drept temei de înregistrare a dreptului de proprietate.

Deoarece terenul aferent a fost dobândit în timpul relațiilor de concubinaj, iar la construcția imobilelor au contribuit ambii, consideră că fiecare din ei au cotă-parte din dreptul de proprietate.

Aportul său la dobândirea și construirea imobilelor în cadrul relațiilor de concubinaj poate fi dovedit prin declarațiile martorilor.

La 23 octombrie 2015, reclamanta a înaintat pârâtului o cerere prealabilă privind cedarea benevolă a ½ cotă-parte din imobilele comune, însă nu a primit nici un răspuns.

Prin hotărârea din 16 octombrie 2019 a Judecătoriei Orhei, sediul Rezina, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Iulia Ciobanu împotriva lui Chiril Boțu.

S-a recunoscut dreptul de proprietate al reclamantei Iulia Ciobanu asupra a ½ cotă-parte din bunurile imobile dobândite în timpul concubinajului cu Chiril Boțu, după cum urmează: terenul pentru construcții cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0.1536 ha și casa de locuit individuală cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 129.9 m.p., situate în xxxxx.

În rest, acțiunea s-a respins ca neîntemeiată.

La 16 octombrie 2019, Chiril Boțu a declarat apel împotriva hotărârii din 16 octombrie 2019 a Judecătorei Orhei, sediul Rezina.

Prin decizia din 19 februarie 2020 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins apelul declarat de Chiril Boțu și s-a menținut hotărârea din 16 octombrie 2019 a Judecătorei Orhei, sediul Rezina.

La 19 mai 2020, prin intermediul oficiului poștal (vol. II, f.d. 16), avocatul Stela Lefter, acționând în numele și interesele lui Chiril Boțu, a declarat recurs împotriva deciziei din 19 februarie 2020 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei din 19 februarie 2020 a Curții de Apel Chișinău și a hotărârii din 16 octombrie 2019 a Judecătorei Orhei, sediul Rezina, cu emiterea unei hotărâri noi prin care acțiunea să fie respinsă ca fiind lipsită de teme și cu omiterea termenului de prescripție extinctivă.

În motivarea recursului, a invocat că decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe sunt neîntemeiate și emise cu interpretarea și aplicarea eronată a normelor de drept material, deoarece prin actele cauzei se demonstrează netemeinicia acțiunii.

Avocatul Stela Lefter a indicat că instanța de apel a încălcat dreptul apelantului la dreptul la apărare și de a participa la examinarea cauzei, prin necitarea legală a lui.

A menționat că nici intimata nu s-a prezentat la ședință - astfel instanța de apel a considerat că poate examina cauza în lipsa părților, nedând posibilitatea părților de a se expune și de a-și adresa întrebări pentru a elucida toate circumstanțele cauzei. Prin aceste acțiuni, instanța de apel a încălcat dreptul recurentului la o judecată echitabilă, precum și, principiul nemijlocirii, oralității și contradictorialității prevăzute de art. 25 și 26 din Codul de procedură civilă.

Astfel, consideră că, fiind la prima ședință de examinare a cauzei în instanța de apel, aceasta nu a avut nici un drept de a examina apelul în lipsa părților, având în vedere că recurentul Chiril Boțu nici nu a fost citat s-au înștiințat despre schimbarea zilei ședinței de examinare a cauzei, care inițial a fost numită pentru 11 februarie 2020 și ulterior transferată pentru 12 februarie 2020.

A remarcat că instanțele de judecată ierarhic inferioare nu au determinat regimul juridic al bunurilor imobile litigioase, nu au stabilit circumstanțele de fapt caracteristice raportului juridic litigios și legea materială ce guvernează acest raport juridic.

Astfel, în mod greșit instanțele au echivalat relația de concubinaj între părți cu cea de familie legală.

Totodată, a invocat că nici una din instanțele de judecată nu s-au expus asupra excepției de tardivitate invocat în interesele recurentului. Nici una din instanțe n-a dat apreciere că intimata Iulia Ciobanu s-a adresat în judecată peste circa 23 ani din momentul încetării relațiilor dintre părți.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Colegiul reține că copia deciziei integrale a instanței de apel a fost expediată în adresa participanților la proces la 24 martie 2020 (vol. I, f.d. 227), însă dovada legală de recepționare a acesteia de către recurent și avocatul acestuia lipsește. Din acest considerent, Colegiul consideră că recursul din 19 mai 2020 este declarat în termen.

În conformitate cu art. din 439 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

La 4 iunie 2020 în adresa intimetei Iulia Ciobanu a fost expediată copia cererii de recurs depusă de avocatul Stela Lefter în numele și interesele lui Chiril Boțu, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței. Însă, până la data examinării recursului, intimata nu a depus referință.

Prin încheierea din 1 iulie 2020 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de avocatul Stela Lefter în numele și interesele lui Chiril Boțu, a fost considerat admisibil.

În conformitate art. 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Conform art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Art. 444 din Codul de procedură civilă, prevede că recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sânt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural. Deși alin. (3) al normei enunțate specifică concret care încălcări sau erori se consideră drept omisiuni procedurale, alin. (4) menționează că și săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost

arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, iar alin. (5) al normei date prevede că temeiurile prevăzute la alin. (3) se iau în considerare de către instanță din oficiu.

Verificând decizia contestată, în limitele controlului de legalitate, în raport de criticele invocate în recurs, pe baza materialelor din dosar și în coroborare cu normele de drept aplicabile la caz, Colegiul constată că la caz se impune necesitatea admiterii recursului, casarea integrală a deciziei și trimiterea cauzei la rejudicare în instanța de apel, din considerentele ce succed.

Din suportul probatoriu prezent la materialele cauzei, Colegiul constată că la 16 noiembrie 2015 Iulia Ciobanu s-a adresat cu cerere de chemare în judecată, concretizată ulterior, împotriva lui Chiril Boțu, solicitând recunoașterea dreptului de coproprietate asupra a ½ cotă-parte din bunurile imobile dobândite în timpul concubinajului cu pârâțul Chiril Boțu și rectificarea înscrierii în Registrul bunurilor imobile, prin care să fie înregistrat dreptul ei de coproprietate asupra ½ cotă-parte din bunurile imobile date. (vol. I, f.d. 2-4, 153-154)

Fiind investită cu judecarea cauzei, prima instanță, prin hotărârea din 16 octombrie 2019 a Judecătorei Orhei, sediul Rezina, a admis parțial cererea de chemare în judecată, a recunoscut dreptul de proprietate al reclamantei Iulia Ciobanu asupra a ½ cotă-parte din bunurile imobile dobândite în timpul concubinajului cu Chiril Boțu, după cum urmează: terenul pentru construcții cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0.1536 ha și casa de locuit individuală cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 129.9 m.p., situate în xxxxx. În rest, acțiunea s-a respins ca neîntemeiată. (vol. I, f.d. 181-188)

Instanța de apel, judecând apelul declarat de Chiril Boțu, prin decizia din 19 februarie 2020 a Curții de Apel Chișinău, a respins apelul și s-a menținut hotărârea din 16 octombrie 2019 a Judecătorei Orhei, sediul Rezina. (vol. I, f.d. 215-226)

Nefiind de acord cu soluția instanței de apel, Chiril Boțu a declarat recurs.

Judecând recursul, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că instanța de apel a examinat cauza dedusă judecării în mod superficial, iar soluția a fost dată cu încălcarea normelor de drept procedural și fără aprecierea cuvenită a argumentelor invocate în apel.

În acest sens, Colegiul reține că în conformitate cu art. 25 alin. (1)-(2) din Codul de procedură civilă, instanța trebuie să cerceteze direct și nemijlocit probele, să asculte explicațiile părților și intervenienților, depozițiile martorilor, concluziile expertului, consultațiile și explicațiile specialistului, să ia cunoștință de înscrieri, să cerceteze probele materiale, să audieze înregistrările audio și să vizioneze înregistrările video, să emită hotărârea numai în temeiul circumstanțelor constatate și al probelor cercetate și verificate în ședință de judecată.

Dezbaterile judiciare se desfășoară oral și în fața aceluiași complet de judecată. În cazul înlocuirii unui judecător în timpul judecării cauzei, dezbaterile se reiau de la început.

Articolul 26 din Codul de procedură civilă, prevede că, procesele civile se desfășoară pe principiul contradictorialității și egalității părților în drepturile procedurale.

Contradictorialitatea presupune organizarea procesului astfel încât părțile și ceilalți participanți la proces să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a alege modalitățile și mijloacele susținerii ei de sine stătător și independent de instanță, de alte organe și persoane, de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt și de drept care are legătură cu cauza dată judecătii și de a-și expune punctul de vedere asupra inițiativelor instanței.

Instanța care judecă cauza își păstrează imparțialitatea și obiectivitatea, creează condiții pentru exercitarea drepturilor participanților la proces, pentru cercetarea obiectivă a circumstanțelor reale ale cauzei.

Egalitatea părților în drepturile procedurale este garantată prin lege și se asigură de către instanță prin crearea posibilităților egale, suficiente și adecvate de folosire a tuturor mijloacelor procedurale pentru susținerea poziției asupra circumstanțelor de fapt și de drept, astfel încât nici una dintre părți să nu fie defavorizată în raport cu cealaltă.

Conform art. 27 alin. (1) din Codul de procedură civilă, disponibilitatea în drepturi se afirmă în posibilitatea participanților la proces, în primul rând a părților, de a dispune liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecătii, precum și de a dispune de drepturile procedurale, de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare.

Potrivit art. 191 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură civilă, judecătorul stabilește un alt termen pentru ședința de judecată, la cererea părților, din motive temeinice, cum ar fi, imposibilitatea părții de a se prezenta în ședință de judecată la data fixată din motive ce nu depind de voința sa.

Conform art. 206 alin. (5) din Codul de procedură civilă, neprezentarea în ședința de judecată a reprezentantului sau a unui alt participant la proces nu împiedică examinarea cauzei. La solicitarea întemeiată a participantului la proces, instanța poate amâna o singură dată judecarea cauzei în legătură cu neprezentarea motivată a reprezentantului acestuia.

În conformitate cu art. 379 alin. (1) din Codul de procedură civilă, dacă se constată că participantului la proces nu i s-au comunicat cererea de apel, probele noi și referințele, instanța de apel dispune amânarea procesului.

Astfel, Colegiul observă că prin încheierea din 9 decembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, s-a primit spre examinarea cererea de apel depusă de Chiril Boțu împotriva hotărârii din 16 octombrie 2019 a Judecătoriei Orhei, sediul Rezina, s-a intentat procedura de apel și s-a stabilit ședința privind examinarea apelului pentru 11 februarie 2020, ora 11:00 (vol. I, f.d. 108).

Potrivit „Confirmării” (vol. I, f.d. 212), ședința de judecată stabilită pentru 11 februarie 2020 a fost transferată pentru 12 februarie 2020, ora 11:00.

Despre acest fapt avocatul Stela Lefter a fost anunțată telefonic, însă aceasta a comunicat greșierului despre imposibilitatea prezentării la ședința stabilită, în legătură cu participarea în cadrul altui proces ce se va desfășura în România.

Astfel, din procesul-verbal al ședinței de judecată rezultă că apelul a fost judecat într-o singură ședință, în lipsa părților, care nu s-au prezentat la proces.

Deși, instanța de apel a indicat că procedura legală de înștiințare a apelantului Chiril Boțu despre data, ora și locul judecării cauzei în ordine de apel, a fost

respectată, la materialele cauzei lipsește o confirmare în sensul prevederilor art. 105 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

Deci apelantul Chiril Boțu nu a fost citat s-au înștiințat despre schimbarea zilei ședinței de examinare a cauzei, care inițial a fost numită pentru 11 februarie 2020 și ulterior transferată pentru 12 februarie 2020.

Cu toate acestea, instanța de apel a considerat posibilă examinarea cauzei în lipsa participanților la proces, judecând apelul în fond.

Sub acest aspect, în speță se constată că, prin examinarea apelului în lipsa apelantului, care nu a fost înștiințat în mod legal despre schimbarea zilei de desfășurare a ședinței de judecată, precum și în lipsa reprezentantului acestuia, avocatul Stela Lefter, care a anunțat despre imposibilitatea participării la ședința transferată pentru 12 februarie 2020, instanța de apel nu a asigurat disponibilitatea în drepturi a participaților la proces, ce constă în posibilitatea, în primul rând a părților, de a dispune liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecării, precum și de a dispune de drepturile procedurale, de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare și, astfel, a admis încălcarea prevederilor art. 27 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

În consecință, Colegiul notează că instanța de apel nu a garantat apelatului/pârât posibilitatea de a fi prezent în ședința de judecată, de a participa la dezbaterile judiciare, de a da explicații pe cazul dat și de a înainta obiecții, după caz, în sensul prevederilor art. 56, art. 382 și art. 384 din Codul de procedură civilă.

În acest sens, jurisprudența CtEDO accentuează necesitatea acordării posibilității justițiabililor de a-și pleda cauza cu eficiența dorită.

Adițional, Colegiul accentuează că procesul echitabil presupune asigurarea, garantarea și respectarea principiilor contradictorialității, egalității armelor în proces. Or, dreptul la un proces echitabil, așa cum apare enunțat în cuprinsul art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, reprezintă o noțiune vastă, care înglobează garanții procedurale de care se bucură orice persoană în vederea valorificării drepturilor și libertăților sale.

Contradictorialitatea procedurii este esențială pentru respectarea exigențelor unui proces echitabil, or, se poate deduce că contradictorialitatea procedurii nu reprezintă decât un aspect particular al egalității armelor, egalitate care implică dreptul de a avea acces la dosar, de a fi prezent la propriul proces, administrarea echitabilă a probelor, etc.

Având în vedere că o procedură contradictorie presupune dreptul părților de a disputa orice act, probă sau observație prezentate judecătorului și care pot influența decizia acestuia, este necesară asigurarea accesului la dosarul cauzei, dreptul părților de a fi prezente la propriul proces, dreptul acestora de a discuta/explica/combate poziția părții oponente.

În jurisprudența sa, CtEDO a punctat că citarea necorespunzătoare a părților de a participa la judecarea cauzei, a dus la încălcarea articolului 6 § 1 din Convenție (a se vedea *mutatis mutandis* *Russu vs. Moldova*, nr. 7413/05, § 27, 13 noiembrie 2008; *Godorozea vs. Moldova*, nr. 17023/05, § 31, 6 octombrie 2009 și *Rassohin vs. Moldova*, nr. 11373/05, § 34, 18 octombrie 2011).

Subsecvent Colegiul notează că prin examinarea cauzei în ordine de apel în lipsa apelantului/pârât a fost încălcat și dreptul la apărare, garantat de art. 26 Constituție, care reprezintă principala garanție a unui proces echitabil, fără de care tranșarea litigiului în mod judicios nu ar fi posibilă.

Coroborând circumstanțele ce preced, având în vedere examinarea cauzei în ordine de apel în lipsa participanților la proces, Colegiul conchide că partea apelantă a fost lipsită de dreptul de a beneficia de un proces echitabil, or, în recurs s-a confirmat că apelantul Chiril Boțu și avocatul Stela Lefter nu au fost citați în modul corespunzător la ședința din 12 februarie 2020.

Distinct de motivul de casare reținut mai sus, Colegiul reține că potrivit art. 118 alin. (3) din Codul de procedură civilă, circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei sunt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

În conformitate cu dispozițiile art. 130 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

Conform art. 239 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședința de judecată.

La rândul său, art. 240 alin. (1) din Codul de procedură civilă prevede că, la deliberarea hotărârii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea cauzelor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admisibilitatea acțiunii.

În conformitate cu art. 373 alin. (1), (2), (5) din Codul de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces. Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Iar conform prevederilor art. 390 alin. (1) lit. e), f) și alin. (2) din Codul de procedură civilă, decizia instanței de apel trebuie să conțină: motivele concluziilor instanței de apel și referirea la legea guvernantă, concluziile instanței de apel în urma examinării apelului. În cazul respingerii apelului, instanța de apel este obligată să indice în decizie motivele respingerii.

Astfel, Colegiul notează că legea procesuală consacră principiul general conform căruia orice hotărâre judecătorească trebuie să fie motivată și să reprezinte premisa pentru soluția din dispozitiv. Această dispoziție este edictată atât în

interesul unei bune administrări a justiției și încrederii ce trebuie să inspire justițiabililor, cât și pentru a se da instanțelor superioare posibilitatea de a controla judecata primelor instanțe.

Pentru satisfacerea acestui principiu, judecătorii fondului urmează să arate motivele de fapt și de drept care au format convingerea lor, să enunțe cele constatate și dovezile care au determinat-o.

Motivarea este un element esențial al hotărârii judecătorești, o puternică garanție a imparțialității judecătorului și a calității actului de justiție, precum și o premisă a exercitării corespunzătoare de către instanța superioară a atribuțiilor de control judiciar de legalitate și temeinicie.

La capitolul legalității hotărârilor instanței de judecată, CtEDO a statuat în repetate rânduri necesitatea motivării hotărârilor, unde funcția unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Dreptul de a fi auzit include nu doar posibilitatea de a aduce argumente instanței, dar de asemenea o obligație corespunzătoare a instanței de a arăta motivele pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse. CtEDO a menționat că este motivată în mod corespunzător o decizie care permite părților să facă uz efectiv de dreptul lor de a face apel (*Hirvisaari vs. Finlanda*).

În acest sens, se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cerințele și obiecțiile formulate de către părți.

Deci, instanțele judecătorești sunt obligate să-și motiveze soluțiile și concluziile, să furnizeze toate răspunsurile la întrebările care sunt pertinente pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns special în hotărâre.

Omiterea aspectului dat constituie o încălcare a art. 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează oricărei persoane dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei sale.

În prezenta cauză, Colegiul constată că contrar prevederilor legale sus reținute, soluția adoptată de către instanța de apel nu satisface criteriile legalității și temeiniciei unui act judecătoresc, deoarece din textul acesteia nu se reliefează nici o concluzie asupra excepției de tardivitate, invocată de avocatul Stela Lefter, care a solicitat respingerea acțiunii ca fiind tardivă (vol. I, f.d. 162-163).

Astfel, corelând circumstanțele expuse supra cu normele legale citate, instanța de recurs ajunge la concluzia că soluția adoptată de către instanța de apel este nemotivată, deoarece din textul acesteia nu se reliefează o motivare amplă asupra tuturor motivelor expuse de către participanții la proces în prezenta acțiune.

Colegiul reiterează că, motivarea este un element esențial al hotărârii judecătorești, o puternică garanție a imparțialității judecătorului și a calității actului de justiție, precum și o premisă a exercitării corespunzătoare de către instanța superioară a atribuțiilor de control judiciar de legalitate și temeinicie. Obligativitatea motivării hotărârilor judecătorești constituie o condiție a procesului echitabil, exigență a art. 239 din Codul de procedură civilă și art. 6 alin. (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Din aceste motive, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide asupra necesității admiterii recursului declarat de avocatul Stela Lefter în numele și interesele lui Chiril Boțu, casării deciziei din 19 februarie 2020 a Curții de Apel Chișinău și trimiterii cauzei spre rejudecare în instanța apel, în alt complet de judecată.

La rejudecare, instanța de apel urmează să ia în considerare cele menționate și reexaminând cauza să emită o hotărâre legală și întemeiată, respectând dreptul garantat al participanților la proces la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de avocatul Stela Lefter în numele și interesele lui Chiril Boțu.

Se casează integral decizia din 19 februarie 2020 a Curții de Apel Chișinău.

Cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Iulia Ciobanu împotriva Chiril Boțu cu privire la recunoașterea dreptului de coproprietate și rectificarea înscrierii în Registrul bunurilor imobile, se trimite spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

Svetlana Filincova

judecătorii

Galina Stratulat

Iurie Bejenaru

Nicolae Craiu

Dumitru Mardari